PRAKSA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Pripremili:

Akademik prof. dr Miodrag N. Simović
sudija ustavnog suda Bosne i Hercegovine i
redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci

Prof. dr. Vladimir M. Simović
tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine

PRAVO NA LIČNU SLOBODU I SIGURNOST

Zaštita lica s duševnim smetnjama

U konkretnom slučaju postoji kršenje prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1.e) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, budući da prilikom apelantovog smještaja i boravka u Zavodu za zbrinjavanje mentalno-invalidnih lica nisu ispoštovani suštinski proceduralni propisi i pravila Zakona o zaštiti lica s duševnim smetnjama. Takođe, postoji kršenje člana 5. stav 4. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada o apelantovom smještaju u ovaj zavod, odluku nikada nije donio sud, niti neki drugi nezavisni organ.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je apelant lišen slobode i smješten u Zavod za zbrinjava-

nje mentalno-invalidnih lica „Drin" Fojnica (u daljnjem tekstu: Zavod) na osnovu Odluke Centra za socijalni rad od 12. septembra 1991. godine, te da je nakon toga rješenjem Opštinskog suda od 24. marta 2009. godine apelantu u potpunosti oduzeta poslovna sposobnost. Ustavni sud, također, zapaža da je na osnovu Ugovora od 25. decembra 2013. godine apelantu produžen smještaj u Zavodu gdje se još uvijek nalazi. Ono što je nesporno u konkretnom slučaju i u čemu je on suštinski isti kao i citirani slučajevi kojima se bavio Evropski sud za ljudska prava, jeste da je apelant lišen slobode i smješten u Zavod bez odluke suda i da se još uvijek nalazi u Zavodu bez da je sud izvršio kontrolu njegovog boravka u Zavodu. Dakle, apelant se nalazi u Zavodu na osnovu „administrativnih odluka" a ne odluka suda. Činjenica da je nadležni sud odlučivao o oduzimanju poslovne sposobnosti apelanta, ne utiče na zaključak da je apelant smješten u Zavod i da se u njemu i dalje nalazi isključivo na osnovu „administrativnih odluka".

U vezi s navedenim, Ustavni sud prvenstveno podsjeća da je u svojoj praksi u više predmeta razmatrao položaj apelanata u situaciji prinudnog smještaja u Zavod, a kojim je rješenjem nadležnog suda potpuno oduzeta poslovna sposobnost. Ustavni sud zapaža da je i u konkretnom slučaju apelant prinudno smješten u Zavod na temelju Odluke Centra za socijalni rad od 12. septembra 1991. godine. Međutim, budući da je apelantu Ugovorom od 25. decembra 2013. godine zaključenim između Centra za socijalni rad i Zavoda produžen smještaj u Zavodu, u smislu odredaba federalnog Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službeni glasnik FBiH" br. 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09) i kantonalnog Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službeni glasnik TK" br. 12/00, 5/02, 13/03, 11/09 i 17/11) i da pritom nisu uzete u obzir relevantne odredbe Zakona o zaštiti lica sa duševnim smetnjama („Službene novine FBiH" br. 37/01, 40/02, 52/11 i 14/13) kojim je regulisano da isključivo sud odlučuje o prisilnom smještaju duševno poremećenog lica u ustanovu, zatim, da isključivo sud odlučuje o produženju prisilnog smještaja, kao i o otpustu iz zdravstvene ustanove, Ustavni sud smatra da iz navedenog proizlazi da je apelantov položaj identičan položaju apelantice iz predmeta AP 2472/11.

Stoga, Ustavni sud smatra da su stavovi koji su izneseni u navedenim odlukama Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: Evropski sud),primjenjivi i na konkretni slučaj, pa u ovoj odluci Ustavni sud neće posebno obrazlagati kršenje prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1.e) i stav 4. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija), nego se poziva na obrazloženje i razloge date u navedenoj Odluci broj AP 2472/11, budući da se razlozi navedeni u toj odluci mogu primijeniti i na ovu odluku.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 456/16 od 7. juna 2016. godine)

PRAVO NA LIČNU SLOBODU I SIGURNOST

Mjere zabrane

Nema kršenja prava na slobodu i bezbjednost ličnosti iz člana II/3d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5 stav 1 tačka c) Evropske konvencije kada je Sud BiH razmotrio i u žalbenom postupku, u smislu garancija člana 5 stav 4 Evropske konvencije, dao jasno, precizno i detaljno obrazloženje zašto je odluka o određivanju mjera zabrane apelantu zakonita, odnosno zašto apelantovi navodi ne mogu dovesti do drugačije odluke.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je Sud BiH u obrazloženju prvostepenog rješenja, koje je kao pravilno potvrđeno drugostepenim rješenjem tog suda, naveo detaljne i jasne razloge kojima se rukovodio prilikom izvođenja zaključka o izrečenim mjerama zabrane u čemu Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost. Naime, Ustavni sud zapaža da je Sud BiH jasno ukazao na težinu krivičnih djela koja se apelantu stavljaju na teret za koja su zakonom propisane višegodišnje kazne zatvora, te da je on, prema ocjeni Suda BiH, sada i te kako svjestan procesnog položaja u kojem se nalazi. Te činjenice ukazuju da bi on, svjestan težine inkriminacija koje mu se stavljaju na teret, mogao pobjeći ili se sakriti, na koji način bi znatno otežao ili čak onemogućio dalje vođenje ovog krivičnog postupka.

Nadalje, u pobijanoj odluci vijeće je detaljno obrazložilo razloge nedostavljanja pojedinih dokaza na uvid odbrani, ocjenjujući kako oni ne predstavljaju dokaze ili informacije koje mogu poslužiti kao dokazi na suđenju u konkretnom predmetu, u smislu odredbe člana 47. stav 4. Zakona o krivičnom postupku BiH („Službeni glasnik BiH" br. 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08 i 12/09), odnosno da se radi o dokazima koji u konkretnom slučaju opravdavaju određivanje mjere zabrane apelantu, ali ne govore o apelantovoj krivičnoj odgovornosti, te nisu u tom smislu relevantni za odlučivanje o meritumu navedene krivičnopravne stvari. Zbog toga, u konkretnom ne postoji obaveza Suda da navedene dokaze stavi na uvid braniocu, odnosno optuženom.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud ukazuje da je Sud BiH, primjenjujući odredbe člana 126b. stav 6. Zakona o krivičnom postupku BiH, u obrazloženju prvostepenog rješenja koje je ispitalo drugostepeno vijeće tog suda i potvrdilo kao pravilno, dao jasne i potpune razloge kojima se rukovodio pri izvođenju zaključka da u konkretnom slučaju postoje okolnosti zbog kojih su apelantu, kao i osumnjičenom, određene mjere zabrane u čemu Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1519/15 od 26. oktobra 2016. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Pravo na pristup sudu

U predmetnim izvršnim postupcima Opštinski sud prekršio pravo apelanata na pristup sudu kao jedan od segmenata prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, posebno u situaciji kada je Opštinskom sudu, nakon donošenja rješenja o izvršenju, trebalo preko sedam godina da preduzme novu procesnu radnju, što je neprihvatljivo dug period uzme li se obzir odredba člana 5. Zakona o izvršnom postupku koja propisuje hitnost u postupanju.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud je izgradio i vlastitu praksu prema kojoj je izvršavanje pravnosnažne sudske presude sastavni dio „suđenja" u smislu člana 6. Evropske konvencije (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 1248/07 od 11. novembra 2009. godine i AP 2558/07 od 29. juna 2010. godine; odluke dostupne na internetskoj stranici Ustavnog suda *www.ustavnisud.ba*). Navedeni stav Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda može se primijeniti i u konkretnom slučaju s obzirom da se on, takođe, odnosi na neizvršavanje sudske odluke. Na kraju, Ustavni sud podsjeća da je u navedenim predmetima Ustavni sud zaključio da je član 6. stav 1. Evropske konvencije bio prekršen upravo zato što vlasti nisu poštovale obavezu izvršenja sudske presude.

Iz navedenog je vidljivo da postoji izgrađena praksa u pogledu toga da neizvršavanje pravnosnažnih sudskih odluka pokreće pitanje povrede prava na pravično suđenje.

Kada su nadležne vlasti obavezne da djeluju u cilju izvršenja presude i kada one to propuste učiniti, njihova neaktivnost može pokrenuti pitanje odgovornosti države u smislu člana 6. Evropske konvencije. Evropski sud je, takođe, u više svojih odluka ponovio da je na svakoj državi da sama usvoji (donese) pravne instrumente - sredstva koji su adekvatni i dostatni da osiguraju ispunjenje pozitivnih obaveza koje su joj nametnute, te da je jedini zadatak Evropskog suda da ispita da li su mjere koje je neka država preduzela u cilju ispunjenja svoje pozitivne obaveze u konkretnom slučaju - adekvatne i dostatne.

Država, dakle, ima pozitivnu obavezu da organizuje sistem za izvršenje presuda koji treba da bude efektivan kako u normativnom dijelu tako i u praksi i osigura njihovo izvršenje bez nepotrebnog odlaganja (vidi Evropski sud, *Scollo protiv Italije*, 1995.) Međutim, Ustavni sud ukazuje da se prema praksi Evropskog suda (u predmetima gdje niti jedna stranka u sporu nije vlast niti državni organ) uloga vlasti svodi na to da razumno pomognu izvršenju presude u korist stranke koja je spor dobila, ali ne da garantuje izvršenje u svim okolnostima (*Fuklev protiv Ukrajine*, st. 84-86, 2005. godina). Dakle, u izvršnom postupku sudovi nisu odgovorni za namirenje tražitelja izvršenja, već za efikasno i ekonomično provođenje sudskog postupka.

Dovodeći navedena načela u vezu s okolnostima konkretnog slučaja, Ustavni sud zapaža da apelanti posjeduju pravnosnažne sudske odluke čije je prinudno izvršenje dozvoljeno rješenjima koja je donio sud prema njihovom prijedlogu. Uz to, nije sporno da su apelanti pred Opštinskim sudom pokrenuli predmetne izvršne postupke krajem 2006. godine i tokom 2007. godine i da su ti postupci obustavljeni rješenjima Opštinskog suda od 21. oktobra, 11. i 19. novembra i 3. i 21. decembra 2015. godine, iz čega proizlazi da su predmetni postupci trajali oko osam, odnosno oko devet godina. Cijeneći ponašanje Opštinskog suda, Ustavni sud zapaža da je tom sudu trebalo između šest mjeseci i jednu godinu i četiri mjeseca da odluči o prijedlozima apelanata. Nadalje, Ustavni sud zapaža da je nakon toga uslijedio period od oko sedam godina potpune neaktivnosti Opštinskog suda.

Ustavni sud smatra da se okolnost bezuspješnog pokušaja izvršenja zbog toga što izvršenik nema pokretne imovine koja bi po Zakonu o izvršnom postupku („Službene novine FBiH“ br. 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09 i 35/12) mogla da bude predmet izvršenja, koji je objektivne prirode i na koji Opštinski sud nije mogao uticati, ne može staviti na teret Opšinskom sudu.

U tom kontekstu, Ustavni sud podsjeća i na praksu Evropskog suda da se moguće propuštanje izvršenja presude zbog siromaštva dužnika ne može uzeti protiv države, osim u mjeri u kojoj se može pripisati domaćim vlastima, na primjer, njihovim pogreškama ili odugovlačenju izvršnog postupka (vidi Evropski sud, *Šostarić protiv Hrvatske*, presuda od 17. aprila 2007. godine, stav 31). Međutim, iako se u konkretnim slučajevima radi o specifičnim postupcima izvršenja budući da izvršenik nije posjedovao stvari koje bi mogle biti predmet izvršenja, Ustavni sud zapaža da je Opštinski sud nakon donošenja rješenja o izvršenju, tek 2015. godine, dakle nakon oko sedam godina, preduzeo prve procesne radnje - izašao na lice mjesta i utvrdio da izvršenik nema pokretne imovine koja bi po Zakonu o izvršnom postupku mogla da bude predmet izvršenja.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud, ponavlja, da je u već citiranoj presudi *Fuklev protiv Ukrajine* Evropski sud istakao da „država ima pozitivnu obavezu da organizuje sistem za izvršenje presuda koji treba da bude efektivan, kako u normativnom dijelu tako i u praksi, i

osigura njihovo izvršenje bez nepotrebnog odlaganja". U konkretnim slučajevima, a na osnovu predočenog, može se zaključiti da apelanti u apelacijama osnovano ističu da im je upravo postupanjem Opštinskog suda, koji je nadležan za provođenje rješenja o izvršenju, onemogućen djelotvoran pristup sudu jer Općinski sud nije efikasno i ekonomično proveo predmetne izvršne postupke, odnosno nije koristio mehanizme propisane relevantnim odredbama Zakona o izvršnom postupku kako bi ubrzao ili dovršio izvršni postupak.

(Odluka Ustavnog sud Bosne i Hercegovine, broj AP 3196/15 od 28. aprila 2016. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Izvršenja pravnosnažnaže sudske odluke

Povrijeđeno je pravo apelanta na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, jer ne postoje garancije da će apelant kao imalac izvršnog sudskog naslova u razumnom roku moći naplatiti svoja potraživanja.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju izvršni postupak pred Opštinskim sudom okončan, a rješenje o izvršenju dostavljeno UniCredit banci d.d. i Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. na provođenje. Međutim, očigledno je da sa izvršenikovog transakcijskog računa, prema predmetnoj pravnosnažnoj sudskoj odluci, nije u cijelosti izvršen prenos novčanih sredstava na transakcijski račun apelanta. Tačnije, do izvršenja nije došlo jer na izvršenikovom transakcijskom računu nije bilo novčanih sredstava na kojima bi se izvršenje u cijelosti moglo provesti u korist apelanta.

Ustavni sud napominje da su, prema članu I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, te prema članu 1. Evropske konvencije, svi nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini dužne osigurati poštovanje individualnih ljudskih prava u koje se ubraja i pravo na pravično suđenje, koje se proteže i na fazu izvršenja pravnosnažne sudske odluke prema članu 6. stav 1.

Evropske konvencije. Takva obveza se ne može umanjiti činjenicom da u konkretnom slučaju izvršenje ide na teret proračunskih sredstava jedne opštine, te da, usljed velikog broja vjerovnika, nema raspoloživih sredstava na kojima bi se izvršenje moglo provesti.

U svezi s navedenim, Ustavni sud podsjeća na stav Evropskog suda, usvojen u predmetu *Jeličić protiv BiH* (vidi presudu od 31. oktobra 2006. godine, stav 39) na koji se Evropski sud ponovo pozvao u drugom predmetu ove vrste protiv BiH (*Čolić i dr. protiv BiH,* vidi presudu od 10. novembra 2009. godine) prema kojem: „Sud i dalje ponavlja da ne prihvata da državne vlasti navode nedostatak sredstava kao izgovor za nepoštovanje obaveza proisteklih iz presude. Doduše, odgoda u izvršenju presude može se opravdati posebnim okolnostima, ali odgoda ne može biti takva da naruši srž prava koje štiti član 6 § 1 (vidi *Burdov v. Rusija*, broj 59498/00, § 35, ECHR 2002-III, i *Teteriny v. Rusija*, broj 11931/03, § 41, od 30. juna 2005. godine)."

Imajući u vidu navedeno, tj. činjenicu da nadležne vlasti izvršenika nisu izračunale ukupan zbir dugovanja po osnovi izvršnih sudskih odluka, koji bi se ažurirali sve dok za to postoji potreba, kao i činjenicu da ne postoji centralna i transparentna evidencija potraživanja o kojoj je bilo riječi u prethodnom dijelu obrazloženja ove odluke, proizlazi da apelant kao imalac izvršnog sudskog naslova nema garancije da će u razumnom roku moći naplatiti svoja potraživanja od izvršenika. Zbog toga, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u odnosu na pravo na izvršenje pravnosnažne sudske odluke u razumnom roku.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4792/15 od 7. jula 2016.godine)

PRAVO NA PRAVIČAN POSTUPAK

Načelo *in dubio pro reo*

Ne postoji povreda prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1., 2. i 3. tačka d) Evropske konvencije kada su redovni sudovi za svoje odluke dali detaljno, jasno i argumen-

tovano obrazloženje kako u poglesu izvedenih dokaza i njihove ocjene tako i njihove međusobne povezanosti i kada je apelantu omogućeno ravnopravno učestvovati u postupku u okviru zakonom propisanog postupka, te kada nema elemenata koji ukazuju na kršenje prava na odbranu kao ni načela *in dubio pro reo*, pri čemu je i primjena materijalnog prava bila u skladu s garancijama koje pruža član 6. Evropske konvencije.

Iz obrazloženja:

U vezi s apelantovim navodima da je u predmetnom postupku prekršeno načelo *in dubio pro reo* zagarantovano članom 6. stav 2. Evropske konvencije, Ustavni sud ističe da, prema praksi Evropskog suda, presumpcija nevinosti znači da se optuženi nije dužan braniti, mada ima pravo na odbranu, odnosno nije dužan dokazivati svoju nevinost, a teret dokazivanja je na tužiocu. U skladu s tim, sud mora donijeti oslobađajuću presudu ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog nego i onda kada nije uvjeren ni u njegovu krivicu, ni u njegovu nevinost. Dakle, kada ima sumnju, sud mora primijeniti načelo *in dubio pro reo*, što je i bitan element prava na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije (vidi Europski sud, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske,* presuda od 6. decembra 1988. godine, Serija A, broj 146, stav 77. i Ustavni sud, Odluka broj AP 5/05 od 14. marta 2006. godine, stav 29., objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 49/06).

U tom smislu, sudovi su dužni ocijeniti sve dokaze pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima, pa, onda, na temelju takve brižljive ocjene izvesti zaključak o tome je li neka činjenica dokazana ili ne. Prema mišljenju Ustavnog suda, pozivanje na načelo *in dubio pro reo* može biti dovedeno u pitanje ukoliko izostane cjelovita analiza svih provedenih dokaza u obrazloženju sudske odluke koja takvu eventualnu sumnju otklanja.

U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da obrazloženje analize svih provedenih dokaza ne ostavlja nikakvu sumnju u zaključak suda o apelantovoj krivici. Najzad, apelant ne navodi, a to se ne može zaključiti ni iz dokumenata predočenih Ustavnom sudu, koje od činje-

nica relevantnih za utvrđivanje njegove odgovornosti nisu dokazane na način da zadovolje standard izvan razumne sumnje, a što bi dovelo u pitanje i načelo *in dubio pro reo*. Stoga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije povrijeđeno načelo *in dubio pro reo* iz člana 6. stav 2. Evropske konvencije, pa je i u ovom dijelu apelacija neutemeljena.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2005/13 od 20. jula 2016. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Stambeni odnosi

Nema povrede prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije jer su Okružni sud i Vrhovni sud, postupajući po pravnim lijekovima apelantkinje i tuženog, preinačili prvostepenu presudu odbijanjem apelantkinjinog tužbenog zahtjeva, a za svoje odluke su dali jasne, argumentovane i precizne razloge primjenom relevantnih odredaba Zakona o stambenim odnosima („Službeni list SRBiH" br. 14/84, 12/87 i 36/89, te „Službeni glasnik Republike Srpske" br. 19/93, 12/99 i 31/99) i Zakona o parničnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske" br. 58/03, 85/03, 74/05 i 63/07).

Iz obrazloženja:

U odnosu na navode iz apelacije da Vrhovni sud nije odgovorio na bitne revizione navode, Ustavni sud podsjeća na praksu Evropskog suda iz koje proizilazi da su domaći sudovi dužni da obrazlože svoje presude, pri čemu ne moraju dati detaljne odgovore na svaki navod, ali ako je podnesak suštinski važan za ishod predmeta, sud se u tome slučaju u svojoj presudi mora njime posebno da pozabavi. Dakle, sudska odluka mora da ima razloge na kojima je zasnovana i mora da ima obrazloženje pogotovu na podnesak koji je suštinski važan za ishod spora. U suprotnom, postoji povreda člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud, *Van der Hurk protiv Holandije,* presuda od 19. aprila 1994. godine, stav 61). Također, Ustavni sud napominje da konačne odluke žalbenih sudova ne moraju da imaju iscrpna obrazlo-

ženja (vidi, Evropska komisija za ljudska prava, Odluka o dopustivosti broj 8769/97 od 16. jula 1981, O.I. 25), već obrazloženja koja se tiču relevantnih žalbenih navoda koje kao takve ocijeni sud.

U konkretnom slučaju iz stanja u spisu i navoda apelacije Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, suprotno apelantkinjinim navodima, u svojoj presudi odgovorio na svaki revizioni navod koji je ocijenio bitnim i relevantnim za odlučenje, te je za svoje stanovište dao valjane, jasne i logične razloge u skladu sa zahtjevima člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Imajući u vidu navedeno, a u smislu prethodno navedenih principa, Ustavni sud ne može da konstatuje da osporene presude redovnih sudova krše apelantkinjina ustavna prava, nego, upravo suprotno, sadrže odgovore na suštinsko pitanje zašto je odbijen apelantkinjin tužbeni zahtjev. U skladu sa navedenim, Ustavni sud smatra da nisu osnovani apelantkinjini navodi kojima je ukazivala na proizvoljnost u primjeni materijalnog prava, te da stoga nisu povrijeđeni član II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6 stav 1 Evropske konvencije.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2492/12 od 12. juna 2013. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Naknada štete

Ne postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije zato što su apelantovi navodi zasnovani isključivo na osporavanju utvrđenog činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava, odnosno na njegovom nezadovoljstvu osporenim odlukama.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da su sudovi u sve tri osporene odluke dali iscrpna obrazloženja o tome zašto apelantu ne pripada pravo na naknadu štete za posječeno voće i pokretne stvari. Naime, apelant ove svoje navode zasniva na sopstvenom tumačenju materijalnih propisa, koje je pogrešno, jer apelant smatra da je bio savjestan posjednik parcele na kojoj je bio posadio voće samo zato što ga, kako je naveo, nadležni organi nisu upozorili

da ta parcela nije njegova svojina, zbog čega je on smatrao da jeste. Pri tome, apelant se nije pozvao, niti je u postupku pred redovnim sudovima dokazivao da je imao bilo kakav pravni osnov da razumno vjeruje da je vlasnik sporne parcele, tim prije što se radilo o gradskom građevinskom zemljištu u društvenoj svojini, na kom se nije moglo steći pravo svojine, te da čak nije imao ni pravo privremenog korišćenja na toj parceli, kako su to sudovi obrazložili u osporenim odlukama. Što se tiče naknade štete za pokretne stvari, sudovi su jasno obrazložili da nisu mogli utvrditi, niti je apelant u tom smislu ponudio dokaze o tome koje su mu pokretne stvari uništene. Stoga su i ovi apelacioni navodi neosnovani i ni na koji način ne pokreću pitanje prava na pravično suđenje.

Dalje, apelant smatra da sud nije mogao, u smislu člana 55. stav 4. Zakona o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH" br. 53/03, 73/05 i 19/06), odlučiti o alternativnom zahtjevu prije nego što odluka o glavnom zahtjevu postane pravnosnažna, zbog čega smatra da postoji bitna povreda postupka koja predstavlja kršenje prava na pravično suđenje. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da apelant sasvim pogrešno razumije i tumači relevantne odredbe Zakona o parničnom postupku. Naime, apelant je preinačio tužbu tako što je pored glavnog istakao i alternativni tužbeni zahtjev. Pri tome, Ustavni sud zapaža da se odredba člana 55 Zakona o parničnom postupku, na koju se apelant poziva u apelaciji, odnosi na isticanje više tužbenih zahtjeva u istoj tužbi. U takvom slučaju se radi o objektivnoj kumulaciji zahtjeva, do čega može doći i isticanjem drugog zahtjeva uz već postojeći, što nije slučaj u konkretnom predmetu. Međutim, od ovog instituta treba razlikovati institut alternativne obaveze kod kog ne postoji objektivna kumulacija zahtjeva, već se radi o različitim mogućnostima ispunjenja samo jednog zahtjeva, a ne više njih, što jeste slučaj u konkretnom predmetu. Alternativni tužbeni zahtjev ima pravni osnov u pravilima imovinskog prava - u konkretnom slučaju predaja stvari ili plaćanje novčane protivvrijednosti u smislu Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list RBiH" br. 2/92, 13/93 i 13/94, te „Službene novine Federacije BiH" broj 29/03). Stoga, Ustavni sud smatra da su i ovi apelantovi navodi neosnovani i da ni na koji način ne pokreću pitanje ustavnog prava na pravično suđenje.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1820/09 od 27. juna 2012. godine)

PRAVO NA PRAVIČAN POSTUPAK

Donošenje odluke u razumnom roku

Postoji povreda prava na pravičan postupak u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije jer postupak otpuštanja apelanta iz Armije Republike BiH nije završen ni nakon 15 godina i šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva, a takvo neopravdano trajanje postupka se može pripisati ponašanju nadležnih organa uprave.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, u pogledu ocjene složenosti predmeta, Ustavni sud primjećuje da se radi o postupku otpuštanja apelanta iz Armije Republike BiH, te da se, s obzirom na činjenice koje je trebalo utvrditi i dokaze koje je trebalo provesti, u konkretnom slučaju ne radi o naročito složenom predmetu.

Analizirajući dužinu trajanja postupka koji traje od 27. oktobra 1997. godine i još uvijek nije okončan, Ustavni sud primjećuje da je prvostepeni organ donosio odluke u vrlo kratkim periodima nakon što je predmet vraćan na ponovno rješavanje poslije okončanja upravnog spora (najduži period je bio četiri mjeseca). Također, Federalno Ministarstvo odbrane (FMO) je svoje odluke donosilo u relativno kratkim periodima kada je postupalo po apelantovim žalbama u ponovnim postupcima (najduži period je bio dva mjeseca) uz izuzetak na samom početku postupka kada je FMO odlučilo o apelantovoj žalbi nakon što je okončan upravni spor zbog „šutnje administracije". Dalje, Ustavni sud zapaža da je i Vrhovni sud u konkretnom postupku odlučivao u vrlo kratkim periodima povodom apelantovih tužbi (šest mjeseci, tri mjeseca, pet mjeseci, tri mjeseca, godinu i šest mjeseci i četiri godine i dva mjeseca). Međutim, svojim presudama Vrhovni sud, a zadnjom presudom i Kantonalni sud su poništavali rješenja Zajedničke komande i FMO i predmet vraćali prvostepenom organu na ponovni postupak.

Ustavni sud primjećuje da su prvostepene i drugostepene odluke u više navrata (šest puta) poništene presudama nadležnih sudova

(Vrhovni sud i Kantonalni sud) u upravnim sporovima koje je pokrenuo apelant i predmet je vraćen prvostepenom organu na ponovni postupak usljed nedostataka u tim odlukama i zbog nepostupanja po primjedbama i uputama nadležnih sudova. Prema stanju spisa, a imajući u vidu da je u međuvremenu ukinuto FMO, predmet se u vrijeme odlučivanja o apelaciji nalazi kod Vlade FBiH kojoj je proslijeđen na nadležno postupanje s obzirom na to da iz relevantnih odredaba Zakona o odbrani („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 88/05 i 94/05) - član 72. st. 2. i 3 - nesporno proizlazi da je upravo Vlada FBiH nadležna da okonča predmetni postupak. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj Odluci broj AP 13/07 od 10. juna 2009. godine (objavljenoj u „Službenom glasniku BiH“ broj 65/09) razmatrao slično činjenično i pravno pitanje kao u predmetnoj apelaciji, gdje je zaključeno da je Vlada FBiH nadležna da okonča predmetni postupak.

Posmatrajući predmetni postupak u cjelini, Ustavni sud smatra da ne postoji opravdanje za ovako dugo postupanje prvostepenog i drugostepenog organa, posebno ako se uzme u obzir da su u upravnim sporovima njihove odluke šest puta poništavane i predmet vraćan na ponovni postupak. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća na stav Evropskog suda i Ustavnog suda da stalno vraćanje predmeta od višeg ka nižem sudu ili organu - ne predstavlja uvijek najbolji način da pojedinci ostvare i realizuju svoja prava. Ustavni sud mora naglasiti da je za pravni sistem od fundamentalne važnosti vođenje postupka u okviru razumnog vremena, jer svako nepotrebno odugovlačenje, kao i vraćanje predmeta od višeg ka nižem sudu, često dovodi do, *de facto*, lišavanja pojedinca njegovih prava, gubitka djelotvornosti i povjerenja u pravni sistem. S tim u vezi, Ustavni sud zaključuje da odgovornost za ukupnu dužinu postupka u konkretnom slučaju snose prvostepeni i drugostepeni organ (Zajednička komande i FMO), koji su u predmetnom postupku počinili propuste koji su prouzrokovali poništavanje njihovih odluka i vraćanje predmeta na ponovni postupak, čime su u pretežnom dijelu doprinijeli dužini postupka.

Stoga, ocjenjujući ponašanje organa uprave i Vrhovnog suda i Kantonalnog suda, te imajući u vidu da apelant svojim ponašanjem nije doprinio dužini postupka, Ustavni sud smatra da se dužina po-

stupka, koji traje 15 godina i šest mjeseci i još uvijek nije okončan, može u većem dijelu pripisati organima uprave.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 5653/10 od 25. aprila 2013. godine)

PRAVO NA PRAVIČAN POSTUPAK

Donošenje odluke u razumnom roku

Postoji kršenje prava na „suđenje u razumnom roku" kao jednog od elemenata prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada je o apelantovom zahtjevu za ostvarivanje prava na otpremninu meritorno odlučeno nakon devet godina, tri mjeseca i pet dana, te da je takva dužina upravnog postupka i spora *a priori* nerazumna i da bi se mogla opravdati samo u iznimnim okolnostima, koje u konkretnom slučaju tijela uprave nisu ponudila, niti ih je u okolnostima konkretnog predmeta Ustavni sud prepoznao.

Iz obrazloženja:

Prema konzistentnoj praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, razumnost dužine trajanja postupka mora se ocijeniti u svjetlu okolnosti pojedinog predmeta, vodeći računa o kriterijima uspostavljenim sudskom praksom Evropskog suda, a osobito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta (vidi, Evropski sud, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. februara 2002. godine, Izvještaji broj 2002-I, stav 38).

Evropski sud je ukazao da je potrebna naročita marljivost nadležnih vlasti u svim predmetima koji se tiču ličnog statusa i svojstva, a da je ovaj zahtjev naročito važan u državama u kojima domaći zakon propisuje da određeni sudski postupci imaju hitan karakter (vidi, Evropski sud, *Borgese protiv Italije*, presuda od 26. februara 1992. godine, serija A broj 228-B, stav 18).

Ustavni sud smatra da je za kašnjenje u rješavanju apelantovog zahtjeva odgovorna Komisija kao prvostepeni organ uprave, jer se ne može očekivati da apelant snosi odgovornost zato što nije koristio pravni lijek koji mu je bio na raspolaganju (tzv. šutnja administracije) samo kao mogućnost za razliku od organa uprave koji je, prema zakonu, bio obavezan postupati u zakonom propisanim rokovima (član 206. Zakona o upravnim sporovima - „Službeni glasnik Republike Srpske" broj 109/05). Dakle, nesumnjivo je da Zakon o upravnim sporovima propisuje precizne rokove u kojim organ uprave mora postupati, te da propisuje i mogućnost ulaganja pravnih lijekova kada organ uprave ne postupi u roku a što apelant nije koristio. Međutim, Ustavni sud ne može prihvatiti da je značajniji ili čak u istoj ravni apelantov doprinos kao što je doprinos organa uprave. Naime, kao što je već navedeno u prethodnim tačkama ove odluke, radnje koje je apelant mogao preduzeti sa ciljem da ubrza donošenje odluke o njegovom zahtjevu - za apelanta su u zakonu propisane kao *mogućnost,* dok su upravni organi prema zakonu *bili dužni da djeluju*. Razloge za ovakvu ocjenu Ustavnom sudu daje i činjenica da Komisija nije ni odgovorila na navode apelacije, odnosno nije ni pokušala dati opravdanje za ovako dugo trajanje postupka po apelantovom zahtjevu za isplatu otpremnine zbog nezakonitog prestanka radnog odnosa.

U odnosu na apelantove navode da Okružni sud nije zakazao usmenu raspravu, Ustavni sud ukazuje na odredbu člana 33. Zakona o upravnim sporovima prema kojoj sud o upravnim sporovima rješava u nejavnoj sjednici a zbog složenosti sporne stvari ili ako nađe da je to potrebno radi boljeg razjašnjenja stanja stvari, može riješiti da se održi usmena rasprava. Dakle, u konkretnom slučaju Okružni sud nije bio obavezan da zakaže raspravu, jer je ocijenio da su činjenice pravilno i jasno utvrđene pred upravnim organima i da se ne radi o složenoj upravnoj stvari, te je odluku o upravnom sporu donio u nejavnoj sjednici, a kako je to propisano članom 33. stav 1. Zakona o upravnim sporovima. Na osnovu navedenog Ustavni sud smatra ove apelantove navode neosnovanim.

Apelant je zatražio naknadu nematerijalne štete zbog kršenja prava na pravično suđenje u razumnom roku. Prema članu 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može izuzetno, na zahtjev iznesen

u apelaciji, odrediti naknadu za nematerijalnu štetu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u posebnim slučajevima kršenja zagarantovanih ljudskih prava i sloboda.

Prilikom odlučivanja o apelantovom zahtjevu za naknadu nematerijalne štete Ustavni sud upućuje na ranije utvrđeno načelo određivanja visine naknade štete u ovakvim slučajevima (vidi Odluku Ustavnog suda, broj AP 938/04, objavljenu u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 20/06, st. 48-51). Prema utvrđenom načelu, apelantu bi za svaku godinu odgode donošenja odluke trebalo isplatiti iznos od približno 150,00 KM, a ukoliko se radi o hitnom postupku, iznos od 300,00 KM (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 938/04 od 17. novembra 2005. godine, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 20/06).

U konkretnom slučaju, budući da se radi o postupku u kojem je odlučivao o apelantovom pravu na otpremninu i isplati otpremnine zbog nezakonitog prestanka radnog odnosa, dakle, o pravu na naknadu proisteklu iz radnog odnosa, Ustavni sud smatra da bi apelantu za svaku godinu neopravdano dugog trajanja postupka trebalo isplatiti iznos od po 300,00 KM, a kako je postupak trajao devet godina, tri mjeseca i pet dana, apelantu se određuje ukupan iznos od 2.700,00 KM. Ovaj iznos apelantu je dužna isplatiti Vlada Republike Srpske u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2677/10 od 17. jula 2013. godine)

KAŽNJAVANJE SAMO NA OSNOVU ZAKONA

Ne postoji kršenje garancija ustanovljenih članom 7. Evropske konvencije kada su osuda i kazna zasnovane na krivičnom zakonu koji je stupio na snagu nakon izvršenja krivičnog djela, ali je krivično djelo kao takvo bilo propisano međunarodnim pravom koje je bilo na snazi u vrijeme kada je počinjeno krivično djelo iako, kao takvo, u to vrijeme nije bilo prepoznato važećim domaćim zakonom.

Iz obrazloženja:

U pogledu apelacionih navoda kojima je ukazano na pogrešnu retroaktivnu primjenu Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10) za krivično djelo zločini protiv čovječnosti, Ustavni sud podsjeća na to da je slično činjenično i pravno pitanje sa aspekta primjene materijalnog prava razmatrao u predmetu broj AP 2789/08 (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP* 2789/08 od 28. marta 2014. godine, dostupna na *www.ustavnisud.ba*) u kojem Ustavni sud nije ustanovio proizvoljnost Suda BiH u primjeni Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u odnosu na krivično djelo zločini protiv čovječnosti ni sa aspekta garancija člana 6. stav 1. Evropske konvencije, niti sa aspekta člana 7. Evropske konvencije. Naime, Ustavni sud je u citiranoj odluci prilikom odlučivanja imao u vidu praksu Evropskog suda iz predmeta *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine*, apelacije br. 2312/08 i 34179/08, 18. juli 2013. godine, kao i *Šimšić protiv Bosne i Hercegovine* (dec.), broj 51552/10, 10. april 2012. godine (koju je Sud BiH u konkretnom slučaju, takođe, imao u vidu prilikom odlučivanja). U citiranoj odluci je, između ostalog, naglašeno da je Evropski sud u odluci *Šimšić protiv Bosne i Hercegovine* smatrao irelevantnom činjenicu da zločini protiv čovječnosti nisu predstavljali krivično djelo prema domaćem zakonu tokom rata 1992-1995. godine s obzirom na to da su ta djela u vrijeme njihovog počinjenja predstavljala krivično djelo prema međunarodnom pravu.

U tom kontekstu, Ustavni sud podsjeća da je u predmetima koji su sa ovog aspekta pokretali slična pravna pitanja u vezi sa krivičnim djelom zločin protiv čovječnosti u kontekstu primjene člana 172. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine iz 2003. godine na radnje koje su počinjene prije stupanja na snagu navedenog zakona - u svojoj praksi bio dosljedan. Zato je i nakon donošenja odluke Evropskog suda u predmetu *Šimšić* slijedio citirani stav Evropskog suda (vidi odluke o dopustivosti i meritumu br. AP 3620/07 od 14. aprila 2010. godine, AP 2751/09 od 10. oktobra 2012. godine, te AP 2874/13 od 8. decembra 2015. godine, dostupne na web-stranici Ustavnog suda *www.ustavnisud.ba*).

Stoga, imajući u vidu sve navedeno, prema mišljenju Ustavnog suda, ne postoji realna mogućnost da je retroaktivna primjena Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine iz 2003. godine bila na apelantovu štetu u pogledu izricanja kazne, pa se ne može reći ni da apelantu nije osigurana djelotvorna zaštita od nametanja više kazne, zbog čega Ustavni sud zaključuje da u apelantovom slučaju nema povrede člana 7. Evropske konvencije.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2792/13 od 10. oktobra 2016. godine)

PRAVO NA POŠTOVANJE PORODIČNOG ŽIVOTA

Ne postoji kršenje prava na poštovanje porodičnog života iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije zato što je miješanje javnih vlasti u apelantovo pravo na porodični život zasnovano na zakonu i neophodno u demokratskom društvu u svrhu postizanja zakonitog cilja, a to je nesumnjivo zaštita žrtve od nasilja i sprečavanje daljnjeg nasilja nad žrtvom, pri čemu nije narušen ni princip proporcionalnosti između apelantovog prava i zakonitog cilja kojem se težilo.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, Ustavni sud podsjeća da je odredbama člana 2. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 20/13) propisano značenje izraza „nasilno lice“ i „žrtva nasilja“, a odredbama člana 7. istog zakona značenje pojma „nasilje u porodici“, dok je odredbama člana 9. tač. 2. i 3. ovog zakona propisano izricanje zaštitnih mjera učiniocima nasilja u porodici, i to: zabrana približavanja žrtvi nasilja i zabrana uznemiravanja i uhođenja lica izloženog nasilju. Također, Ustavni sud ukazuje da je odredbama čl. 12. i 13. predmetnog zakona preciziran opseg navedenih zaštitnih mjera, da odredba člana 17. stav 1. Zakona propisuje da nadležna policijska uprava podnosi zahtjev za izricanje zaštitnih mjera, a da odredba člana 20. Zakona sudu daje ovlaštenje nadležnom sudu da učiniocu izrekne više zaštitnih mjera. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da iz osporenih rješenja proizlazi da su redovni sudovi,

primjenom relevantnih odredaba Zakona, donijeli odluku kojom su apelantu, kao nasilnoj osobi, izrečene zaštitne mjere u trajanju od 12 mjeseci od dana pravnosnažnosti rješenja, i to mjeru zabrane približavanja oštećenoj, kao žrtvi nasilja u porodici, te mjeru zabrane njenog uznemiravanja i uhođenja. Imajući u vidu relevantne odredbe Zakona, Ustavni sud smatra da je miješanje u apelantovo pravo na poštivanje porodičnog života izvršeno na temelju „zakona" koji, pri tome, nesumnjivo ispunjava standarde Evropske konvencije u pogledu jasnoće i transparentnosti.

Dalje, Ustavni sud smatra da odluka suda o izricanju zaštitnih mjera, koja se donosi radi osiguravanja nužne zaštite zdravlja i sigurnosti lica izloženih nasilju, te sprečavanja nasilja u porodici, koja je pri tome ograničenog karaktera, nesumnjivo predstavlja „legitiman cilj u javnom ili opštem interesu", odnosno neophodnu mjeru u demokratskom društvu u cilju zaštite prava i sloboda drugih, u smislu člana 8. stav 2. Evropske konvencije, tj. u konkretnom slučaju radi zaštite žrtve nasilja i sprečavanja i suzbijanja daljnjeg nasilja nad žrtvom, u konkretnom slučaju oštećenom, odnosno apelantovom suprugom.

Pored toga, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi u osporenim rješenjima, suprotno tvrdnjama apelanta, jasno ukazali da su iz predočenih dokaza utvrdili osnovanu sumnju da je apelant nad oštećenom izvršio nasilje u porodici, te da su se stekli uslovi za izricanje zaštitnih mjera kako bi se žrtvi nasilja pružila zaštita. Shodno tome, javni interes u konkretnom slučaju je zaštita žrtve od nasilja što je postignuto osporenim rješenjima, a to je bez sumnje interes koji preteže nad apelantovim pravom na porodični život. Stoga, Ustavni sud smatra da osporenim odlukama nije narušen princip proporcionalnosti između apelantovog prava i legitimnog cilja koji se želi postići.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1358/16 od 20. juna 2016. godine)

PRAVO NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

Nema povrede prava na slobodu izražavanja iz člana II/3h) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 10 Evropske konvencije kada je osporenim odlukama redovnih sudova naloženo apelantima da

tužiteljki isplate naknadu nematerijalne štete nanesene njenom ugledu i časti iznošenjem neistinitih činjenica jer je „miješanje" bilo u skladu sa zakonom, imalo za cilj „zaštitu prava drugih" i bilo je „neophodna mjera u demokratskom društvu", čime je postignuta pravična ravnoteža između prava tužiteljke na ugled i prava apelanata na slobodu izražavanja.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud ukazuje na to da se u konkretnom slučaju radi o naknadi nematerijalne štete zbog narušavanja časti i ugleda tužiteljke, što predstavlja vrijednost čiju zaštitu ne treba dovoditi u pitanje. Prilikom pojmovnog određenja časti i ugleda, Ustavni sud ističe da se svaka ljudska individua odlikuje tim kategorijama koje su sastavni, neodvojivi dio njene ličnosti. Čast se najčešće definiše kao skup nematerijalnih vrijednosti koje čovjek posjeduje kao ljudsko biće i kao pripadnik određene društvene zajednice, a stiče se rođenjem. S druge strane, o ugledu se najčešće govori kao o drugoj strani časti, tzv. vanjskoj časti koja podrazumijeva uvažavanje koje čovjek ima u društvenoj zajednici. Na taj način određeni, čast i ugled predstavljaju neodvojive kategorije koje se mogu posmatrati s različitih aspekata, pa i s aspekta njihove građanskopravne zaštite.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da su u konkretnom slučaju redovni sudovi na osnovu provedenih dokaza jasno obrazložili da se sadržajem spornog članka koji je objavio apelant, a čiji je autor apelantkinja - zadire i vrijeđa u privatni i javni ugled i čast tužiteljke, koja je u vrijeme objavljivanja spornog članka obavljala poslove direktora škole, dakle obavljala značajnu javnu funkciju. Naime, prema utvrđenju redovnih sudova sadržaj spornog članka je bio takav da je imao uticaj na narušavanje ugleda tužiteljke u sredini u kojoj je živjela i radila. Pri tome je redovni sudovi su ukazali da su apelanti bili u mogućnosti doći do istinitih informacija o ovim događanjima prije objavljivanja spornog članka, ali da u tom smislu nisu preduzeli razumne napore, već je sporni članak objavljen u namjeri senzacionalizma i povećavanja tiraža novina.

Proizlazi da apelanti prije objavljivanja spornog izražavanja nisu učinili razumne napore kako bi navode objavljene u spornom članku provjerili, kao i da u predmetnom postupku nisu izveli dokaze kojima bi dokazali da su sporni činjenični navodi istiniti. Dakle, apelanti prilikom objavljivanja spornog članka nisu postupali *bona fide* u nastojanju da pruže javnosti tačne i pouzdane informacije u skladu s novinarskom etikom.

Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi u konkretnom slučaju, na osnovu analize i ocjene svih izvedenih dokaza, utvrdili da je spornim izražavanjem došlo do povrede moralno-psihičke strane ličnosti tužiteljke, čime joj je nanesena nematerijalna šteta u vidu duševne boli, te da postoji „hitna društvena potreba" djelovanja da se na apelante primijeni sankcija u vidu naknade štete.

U pogledu načina utvrđivanja visine štete kao sankcije koja predstavlja miješanje u slobodu izražavanja, Ustavni sud ukazuje na vlastiti stav (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu, broj AP 3222/12 od 12. januara 2016. godine, dostupna na internet-stranici Ustavnog suda *www.ustavnisud.ba*, stav 47) prema kojem je odmjeravanje novčane naknade nematerijalne štete vrlo delikatan i složen postupak, s obzirom na veoma različitu moralno-psihičku konstituciju svakog pojedinca i sve ostale okolnosti pod kojima se dogodila šteta koja je za posljedicu imala povredu nematerijalnih dobara oštećenih. Pri tome, Ustavni sud naglašava da ne postoji „lista dokaza" na osnovu kojih bi domaći sudovi procjenjivali koja bi sankcija predstavljala miješanje koje je proporcionalno cilju koji se želi postići, niti se može očekivati izvođenje dokaza kojim bi se na egzaktan način utvrdio „intenzitet i trajanje" nastale nematerijalne štete. Stoga, sudovi nisu ograničeni posebnim formalnim dokaznim sredstvima, naročito ne izvođenjem dokaza vještačenjem u smislu utvrđivanja „jačine i trajanja duševnih bolova".

Dakle, prilikom odmjeravanja sankcije redovni sudovi uzimaju u obzir niz faktora značajnih za konkretni predmet i na osnovu slobodne procjene utvrđuju relevantne okolnosti svakog konkretnog slučaja, pri čemu ne smije izostati prihvatljiva analiza relevantnih načela. U kontekstu navedenog, u konkretnom slučaju, prema ocjeni Ustavnog suda, takva analiza nije izostala. Naime, prilikom odmjeravanja

novčane naknade, dakle „sankcije“ koja predstavlja miješanje u pravo apelanata na slobodu izražavanja, redovni sudovi nisu postupali pukim automatizmom, niti proizvoljno, na što apelanti apelacijom neosnovano ukazuju, već su postupali u skladu s praksom i diskrecionim ovlašćenjem u okviru svoje slobodne procjene koja je ograničena isključivo zahtjevom proporcionalnosti izraženim u članu 10. Evropske konvencije, pri čemu nije izostala prihvatljiva analiza svih relevantnih načela. Pri tome su redovni sudovi dali dovoljne i relevantne razloge koji ubjedljivo pokazuju da je „sankcija“ u konkretnom slučaju proporcionalna zakonitom cilju koji se želi postići. Stoga, Ustavni sud smatra da je mjera koja je preduzeta radi zaštite ugleda i časti tužiteljke, odnosno dosuđivanje naknade štete tužiteljki u iznosu od 2.500,00 KM proporcionalna težini povrede njenog ugleda, kao i težini miješanja sudova u slobodu izražavanja koje je učinjeno tom mjerom, te da su osporene odluke donesene u skladu sa članom 10. Evropske konvencije.

Na osnovu izloženog, Ustavni sud smatra da je miješanje u pravo apelanata na slobodu izražavanja bilo „neophodno u demokratskom društvu“, da „miješanje“ korespondira „hitnoj društvenoj potrebi“, da je proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići, kao i da su razlozi i opravdanja koje su dali redovni sudovi za takvo miješanje relevantni i dovoljni, zbog čega osporenim presudama nije prekršeno pravo apelanata na slobodu izražavanja.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4801/13 od 15. septembra 2016. godine)

ZABRANA DISKRIMINACIJE

Nema kršenja prava na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje jer apelantica osim svojih navoda u ovom dijelu nije ponudila bilo kakav argument koji bi upućivao na diskriminaciju apelantice u predmetnom postupku.

Iz obrazloženja:

U suštini iz apelacije proizlazi da apelantica smatra da joj je prekršeno i pravo na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća na to da se može govoriti o diskriminaciji ako rezultira različitim tretmanom pojedinaca u sličnim pozicijama i ako taj tretman nema objektivno ili razumno opravdanje. Da bi bio opravdan, tretman mora težiti zakonitom cilju, te mora postojati razuman odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji se treba ostvariti (vidi Evropski sud, *Marckx protiv Belgije,* stav 33). Stoga je potrebno u svakom konkretnom slučaju ustanoviti da li se prema apelantu postupalo drukčije nego prema drugima u istim ili sličnim situacijama. Svako različito postupanje se ima smatrati diskriminacionim ako nema razumno i objektivno opravdanje, tj. ako ne stremi legitimnom cilju ili ako nema razumnog odnosa.

U konkretnom slučaju, Ustavni sud primjećuje da apelantica osim svojih navoda o kršenju navedenog prava nije ponudila bilo kakav argument koji bi upućivao na to da je apelantica u predmetnom postupku na bilo koji način diskriminirana. Stoga, Ustavni sud smatra da su apelanticini navodi o kršenju prava na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje neosnovani.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3516/13 od 12. maja 2016. godine)

PRAVO NA IMOVINU

Postoji povreda prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju kada je miješanje u pravo na imovinu zasnovano na zakonu i radi ostvarivanja legitimnog cilja, ali je u specifičnim okolnostima konkretnog slučaja narušen razuman odnos proporcionalnosti, između potrebe zaštite legitimnog cilja u javnom interesu kojem se teži i interesa apelanta da ne bude lišen novčane satisfakcije u konkretnim životnim okolnostima, odnosno svoje imovine.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud smatra da se, u konkretnom slučaju, s obzirom na to da je pravnosnažnom presudom odbijen tužbeni zahtjev apelanta za naknadu nematerijalne štete, radi o lišavanju imovine apelanta, u smislu druge rečenice stava 1. člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju.

Ustavnom sudu ostaje da utvrditi: a) da li je lišavanje imovine predviđeno zakonom, b) služi li lišavanje zakonitom cilju u javnom interesu i c) je li lišavanje proporcionalno cilju, tj. uspostavlja li pravičnu ravnotežu između prava apelanata i općeg javnog interesa?

U odgovoru na pitanje je li u konkretnom slučaju postignut pravičan odnos između zaštite interesa apelanta i legitimnog cilja u javnom interesu kojem se teži, Ustavni sud ističe da je kao nesporno utvrđeno da je apelant lišen slobode, te da je u vremenskom periodu od 20 sati i 40 minuta do 21 sat i 20 minuta saslušavan u Tužilaštvu BiH, nakon čega je pušten na slobodu, obzirom da je prilikom davanja iskaza utvrđeno da je došlo do zablude o identitetu osobe - *error in persona*. Takođe je nesporno utvrđeno da je na osnovu naredbe Suda BiH, od 23. maja 2008. godine, izvršen pretres porodične kuće, stana i drugih objekata koji su u vlasništvu apelanta, te da su o hapšenju apelanta, koji je bio osumnjičen za ratni zločin na Korićanskim stijenama, pisale dnevne novine „Novosti» i „Nezavisne novine“, a da je pušten na slobodu objavio je list „Fokus». Na osnovu provedenog dokaznog postupka redovni sud je zaključio da apelant nije dokazao da je pretrpio duševne bolove takvog intenziteta i trajanja koji bi opravdali dosuđenje i najminimalnije novčane naknade niti je dokazao postojanje gubitka ugleda kojeg je uživao u svojoj radnoj i životnoj sredini, posebno napominjući da je vještak na glavnoj raspravi pojasnio da je prilikom procjene koliko su kod apelanta trajali duševni bolovi uzeo u obzir vrstu, intenzitet i trajanje stresa, zatim intelektualne i kognitivne sposobnosti, mehanizme adaptacije, kompletno fizičko i psihičko stanje i na osnovu dobijenih parametara utvrdio da su kod apelanta duševni bolovi trajali ukupno 24 dana različitog intenziteta.

Ustavni sud ukazuje na potrebu vođenja računa o cilju kome služi konkretna novčana satisfakcija, pri čemu je potrebno imati u vidu da je osnovni i jedini cilj svakog popravljanja nematerijalne štete satisfak-

cija, pružanje zadovoljštine oštećenikovoj ličnosti radi omogućenja da tako dobivenim novcem ostvari neko svoje željeno lično zadovoljstvo, kako bi se njime kompenzirala, prebila ona nematerijalna šteta zbog pretrpljenih fizičkih ili duševnih bolova, odnosno zbog pretrpljenog straha i na taj način kako tako uspostavila ono njegovo, prije nastale štete postojeće psihičko stanje.

Imajući u vidu navedeno Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja, u kojima je lišavanje apelanta imovine izvršeno radi provođenja zakona kojim je redovni sud ovlašten da procjenjuje utvrđene činjenice radi dodjele novčane naknade zbog lišavanja slobode i, s druge strane, činjenice da apelantu osporenim odlukama nije dosuđena novčana naknada za duševne bolove zbog lišavanja slobode iako su ti bolovi prema nalazu vještaka trajali ukupno 24 dana i bili različitog intenziteta, nije postignut pravičan odnos proporcionalnosti između zaštite legitimnog cilja u javnom interesu kojem se teži i interesa apelanta kojem predmetna novčana naknada predstavlja određenu satisfakciju u konkretnim životnim okolnostima. Time je, prema mišljenju Ustavnog suda, na apelante stavljen pretjeran teret u odnosu na potrebu zaštite javnog interesa.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4393/13 od 10. novembra 2016. godine)